

Interkulturní seminář

METODIKA

Hana Krejsová
Tereza Rejšková

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

STEREOTÝPEK V NÁS

– PROGRAM INTERKULTURNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ PRO STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLY A STŘEDNÍ ODBORNÁ UČILIŠTĚ

Metodika projektu Stereotýpek v nás s názvem **Interkulturní výchovou a prožitkem k toleranci – nové metody v interkulturním vzdělávání pro střední odborné školy a střední odborná učiliště** je určena pro pedagogy a pracovníky s mládeží, kteří mají zájem prohloubit si své znalosti o nejnovějších trendech v interkulturním vzdělávání, osobnostní výchově a zážitkové pedagogice a osvojit si metodiku vzdělávacího programu projektu Stereotýpek v nás, v níž se výše zmíněné spojuje.

Naše pojetí interkulturního vzdělávání vychází z transkulturního přístupu a z metod zážitkové pedagogiky.

Transkulturní přístup neboli přístup mnoha identit je založen na osobnostním přístupu v multikulturní výchově. V praxi to znamená zpřístupňovat různé perspektivy pohledů a reflektovat je skrze vlastní zkušenost. Rozdílnosti v chování a tradicích nejsou založeny pouze na základě příslušnosti k určitému státu, ale vycházejí ze širšího sociálního kontextu – sociálních rolí, příslušnosti k různým skupinám atd. V našem vzdělávacím programu tento přístup pracuje velmi často s hodnotami, postojem a především s autentickými situacemi, a proto se v metodikách klade důraz na jedinečnost každého člověka, která je formována jeho osobními zkušenostmi a prostředím, ve kterém žije. Program si v pedagogické práci staví za cíl rozvíjet u žáků vědomí multikulturality a provázanosti společnosti kolem nich, motivovat je k prohloubení zájmu o poznávání různorodosti lidí a jejich společenství ve všech možných dimenzích a v neposlední řadě podporovat uznání práva na odlišnost skrze rozvíjení schopnosti empatie a porozumění druhému, vedoucí k vzájemné solidaritě.

Zážitková pedagogika pracuje s prožitkem jako prostředkem k výchově a vzdělávání. Náš vzdělávací program klade důraz na aktivitu studentů a staví výchovné procesy především na vlastním prožitku a jeho následném využití pro osobnostní růst. Jedná se o vědomě řízený postup, díky kterému lze dojít se skupinou skrze zážitek ze hry k předem stanoveným pedagogickým cílům. Práce lektora spočívá ve vytváření situací, tzv. aktivit, v nichž se předpokládá intenzivní prožívání a účastník získává zážitky aktivním zapojením do různých činností, nejčastěji her. Ve hře se žák setkává s různými situacemi, se kterými se mnohdy potýká i v běžném životě. Má možnost získat zkušenost, jak v podobných situacích jednat a zároveň si uvědomit své reakce ve vypjatých situacích. Stejně tak množství náročných úkolů umožňuje rozvoj kreativity, týmové spolupráce, komunikativních dovedností a otevřenosti, sociálního citění, a dalších vlastností potřebných v každodenním životě.

Nechceme společnost rozdělovat na jakési „my“ a „oni“, definovat předem dané (kulturní, etnické, sociální...) skupiny a upozorňovat na rozdíly mezi nimi. Aniž bychom chtěli popírat to, že mezi lidmi kulturní rozdíly existují, v našem pojetí patříme všichni do jedné skupiny – skupiny lidí, která není předem rozdělena, a zkoumáme, jak v této skupině fungujeme jako jednotlivci, formováni v interakci s ostatními – proto pouze „my“ a nikoli „my a oni“.

A proč **stereotýpek**? Tento novotvar poukazuje na fakt, že v projektu věnujeme velkou pozornost právě problematice stereotypního vnímání světa kolem nás. Zatímco nám stereotypy na jednu stranu pomáhají orientovat se ve světě, na straně druhé nám mohou také zavírat oči a vést nás k přílišnému zjednodušování reality. Jsme si vědomi toho, že odbourávání stereotypních forem uvažování není jednoduchou záležitostí a každý z nás si v sobě nese svoje malé stereotýpky. Od stereotypního vnímání společnosti je však pouze malý krůček k problematickým společenským jevům, jako jsou rasismus a xenofobie.

Člověk v jeho celistvosti, nikoli jen jako reprezentant určité (např. kulturní) skupiny, je pro nás nejvyšší hodnotou. Uvedené pojetí se v našem projektu odráží i mimo jiné v tom, jak do vzdělávacího programu zapojujeme cizince (tzv. asistenty školitele). Nejsou pouhými reprezentanty určité kultury, nýbrž jsou představováni jako celistvé osobnosti, které uvažují individuálně a jejichž postoje a jednání jsou ovlivněny mnoha faktory, z nichž jen některé jsou dány jejich „kulturou“.

Věříme, že vzájemný kontakt a společná aktivita lidí s různým sociokulturním zázemím jsou nejúčinnějšími nástroji poznávání se a vedou k posilování tolerance. Z těchto důvodů jsme zvolili pro projekt název **Stereotýpek v nás**.

Obecné cíle programu interkulturního vzdělávání lze shrnout do následujících bodů:

- Posilovat u žáků sebereflexi a schopnost zamýšlet se nad zázemím a vlivy, které formují a proměňují jejich osobnost, nad způsobem vytváření vlastních názorů, postojů a hodnot, které ovlivňují nahlížení na sebe sama a obraz druhých a naše jednání.
- Rozvíjet u žáků vědomí multikulturality a provázanosti globalizovaného světa, včetně motivace k prohloubení zájmu o poznávání různorodosti lidí a jejich společenství ve všech jejich dimenzích. Podporovat uznání práva na odlišnost skrz rozvíjení schopnosti empatie a porozumění druhému, vedoucí k vzájemné solidaritě.
- Rozvíjet u žáků aktivní zájem o své okolí, schopnost identifikovat problémy ve společnosti a osobní motivaci přispívat k jejich řešení.
- Rozvíjet sociální a komunikační dovednosti metodami osobnostně - sociální výchovy tak, aby žáci dokázali efektivně řešit různé situace v kolektivu lidí i mimo něj; být otevřenější vůči druhým, formulovat své názory, přijímat a dávat zpětnou vazbu a řešit konflikty.
- Rozvíjet u žáků schopnosti kritického myšlení a posuzování reality, s důrazem na kritické třídění a porozumění informacím a reflexi vytváření názorů a postojů u sebe a druhých.

Jak je vzdělávací program strukturován?

Vzdělávací program se skládá ze čtyř souvisejících částí, které se vzájemně doplňují v kompaktní celek a zároveň mohou fungovat i samostatně: interkulturní seminář, cyklus interkulturních dílen, miniworkcamp a prožitkový kurz.

Dvě z těchto částí – interkulturní seminář a cyklus interkulturních dílen - jsou určeny pro práci se třídou a spadají do průřezového tématu Občan v demokratické společnosti. Miniworkcamp a prožitkový kurz jsou pak určeny třídním nebo smíšených kolektivům mimo školu a dobrovolníkům z řad cizinců.

Každá ze čtyř metodik je vystavěna tak, aby plnila postupně vytyčené cíle: aktivity na sebe navazují, každé nové téma staví na tématech již probraných. Z těchto důvodů je výhodnější metodiky využívat jako celek. S jednou třídou lze provést postupně interkulturní seminář, cyklus interkulturních dílen (speciálně upravený pro realizaci po interkulturním semináři), miniworkcamp i prožitkový kurz. Nicméně je možné také použít aktivity jednotlivě nebo si namíchat z aktivit jinak uspořádaný koktejl podle aktuálních potřeb učitele či lektora. Pro snadnou orientaci jsou u každé aktivity uvedeny základní informace potřebné pro její realizaci: časová dotace, seznam potřebných pomůcek, cíle aktivity, stručná charakteristika aktivity, její detailní postup a doplňující informace k tématu aktivity. Nedílnou součástí metodik interkulturního semináře a cyklu interkulturních dílen jsou powerpointové prezentace, jejichž využití je v metodikách popsáno.

Doufáme, že pro vás bude naše metodika inspirativním a užitečným materiálem při práci (nejen) se žáky středních odborných škol a středních odborných učilišť.

Přáli bychom vám i nám co nejvíce otevřených myslí a co nejméně našich malých stereotýpků.

Za realizátora projektu
Malgorzata Dabrowska
Tereza Rejšková
Jitka Štefková

Autoři:

Metodika interkulturního semináře: *Hana Krejsová*
Tereza Rejšková

Metodika cyklu interkulturních dílen: *Hana Krejsová*
Tereza Rejšková

Metodika Miniworkcampu: *Zuzana Pártlová*

Metodika Prožitkového kurzu: *Veronika Endrštová*
Julie Macháčová
Ondřej Menčl
Lukáš Polícar

Ilustrace: *Magdalena Bořkovcová*

Grafické zpracování a sazba: *Petra Tesařová*

Odborná konzultace: *Petr Čáp*

Odborná redakce: *Tereza Rejšková*

Jazyková úprava: *Lucie Zikmundová*

Co je to Interkulturní seminář?

Interkulturní seminář je určen pro jednu třídu 1. až 3. ročníku středních odborných škol a má rozsah 90 minut. Cílem interkulturního semináře je zprostředkovat žákům první setkání s tématem kulturní rozmanitosti. Žáci si prostřednictvím semináře uvědomí, jaké to je být „jiný“, dostanou příležitost zamyslet se nad tím, jak by mělo vypadat ideální soužití lidí s různým kulturním zázemím a získají informace o možnostech vlastního zapojení a dobrovolnictví.

Interkulturní seminář upozorňuje na to, že se tato témata týkají každého z nás a každý k jejich řešení může nějakým způsobem přispět. Přidanou hodnotou semináře je přítomnost školitele cizince (tzv. asistenta), se kterým žáci mohou své představy o ideálním soužití, kultuře či mezilidské komunikaci konfrontovat. Seminář funguje jako samostatný celek, ale může být také úvodem dalších součástí interkulturního vzdělávacího programu projektu Stereotýpek v nás.

Obsah:

AKTIVITA	ČAS (minuty)	STRANA
Úvod do semináře	5	5
Kulturní bingo	10	7
Divný, jiný, originální, normální	40	9
Společnost a my	20	12
Prezentace PK a MWC	10	14
Evaluace	5	15
CELKEM	90	

Úprava třídy na seminář:

Studenti sedí v kruhu na židlích, lavice na stranách třídy.

Časová dotace:
5 minut

Pomůcky:
– bílé lepicí štítky
– fixy
– powerpointová prezentace (snímky 2–5) nebo flipcharty 1 a 2

Cíle aktivity:
1. Žáci budou stručně seznámeni se základními informacemi o školitelích, projektu Stereotýpek v nás a semináři.
2. Žáci se stručně seznámí s pojmem „multikulturní“ a „stereotyp“.

Charakteristika aktivity:

Úvodní aktivita semináře, v níž školitelé krátce žákům představí sebe, asistenta, své organizace, projekt a koncepci semináře. Aktivita otvírá témata jako stereotyp nebo multikulturní společnost tím, že se žáci zamýšlejí nad možným významem názvu projektu Stereotýpek v nás a názvů organizací (MKC Praha, INEX-SDA, AFS).

Postup:

Školitelé uvítají žáky na semináři a představí se. Asistent se také představí, řekne, odkud pochází, proč je v ČR, případně stručně doplní nějakou zajímavost o sobě. Poté upraví prostor ve třídě – uprostřed třídy vznikne kruh z židlí. Rozdají se bílé lepicí štítky a fixy a každý si vytvoří pro sebe jmenovku. Školitelé se domluví s žáky na tom, zda si budou vykat či tykat. Poté jeden školitel v powerpointové prezentaci promítne nebo na tabuli napíše plná jména všech tří organizací (Multikulturní centrum Praha, AFS Mezikulturní programy, INEX – Sdružení dobrovolných aktivit) a zeptá se třídy, zda má někdo nějaký nápad, co může být předmětem činnosti takových organizací. Důraz je kladen na slova „Multikulturní“ centrum Praha, INEX – Sdružení „dobrovolných“ aktivit a AFS „Mezikulturní“ programy. Školitel posléze zdůrazní, že činnost těchto organizací se promítá i do tématu semináře. Druhá úvodní otázka zní: Co si představíte pod názvem projektu „Stereotýpek v nás“? Školitel se opět ptá celé třídy a nechá mluvit zájemce, případně přidává doplňující dotaz: Co je to stereotyp? Školitel na závěr shrne, že se v semináři bude řešit, co to je multikulturní společnost a jak je na ni možné reagovat, ovlivňovat ji a měnit.

Role asistenta:

Na začátku aktivity se asistent stručně představí žákům. Pomáhá školitelům s rozdáváním lepicích štítků, fix, upravením třídy, posadí se mezi žáky.

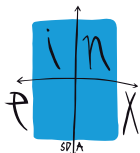

Informace k tématu:

Multikulturní centrum Praha je občanské sdružení, které se zabývá otázkami souvisejícími se soužitím lidí z různých kultur v České republice a v jiných částech světa. Od svého založení v roce 1999 neustále rozšiřuje svou nabídku vzdělávacích, kulturních a informačních aktivit. Pro děti, studenty, učitele, knihovníky, ale i širokou veřejnost připravuje dílny, kurzy, mezinárodní semináře, diskuse, filmové a literární večery, internetové stránky o migraci či multikulturním knihovnictví. Pro zájemce o multikulturní témata je otevřena veřejná knihovna. MKC Praha dlouhodobě sleduje téma migrace v ČR prostřednictvím svého portálu MigraceOnline.cz, který svým rozsahem nemá v ČR obdoby. Vytváří vlastní výzkumy v oblasti migrace, pořádá kurzy pro cizince, zabývá se tématy urbanismu a integrace v městském prostoru nebo spolupracuje se školami v indickém Ladakhu na projektu rozvojového vzdělávání.

INEX – Sdružení dobrovolných aktivit je nevládní nezisková organizace působící od roku 1991 v oblasti mezinárodního dobrovolnictví a mezikulturního vzdělávání. Zprostředkovává dobrovolnické projekty po celém světě a pro zahraniční zájemce organizuje podobné pobyty v ČR. Ročně vysílá do světa na krátkodobé či dlouhodobé projekty téměř 800 dobrovolníků a pro 400 zahraničních zájemců organizuje dobrovolnické projekty v ČR, zaměřené na sociální integraci, environmentální výchovu a rozvoj venkova. Vedle vysílání a přijímání dobrovolníků se INEX zaměřuje na rozvojové a interkulturní vzdělávací projekty a kampaně (GLEN, Fotbal pro rozvoj, Stereotýpek v nás) a podporu dobrovolníků při tvorbě vlastních projektů (Dobrovolnický klub). Regionální pobočky INEX-SDA sídlící v Brně, Kosteleckých Horkách a Tvarožné Lhotě se zabývají sociálními programy pro znevýhodněné děti, environmentální výchovou a oživením místního dění, tradičních zvyků a řemesel. Jejich posláním je podporovat rozvoj tolerantní otevřené společnosti a aktivní, zodpovědný přístup k okolnímu světu na místní i globální úrovni. Svou činností vytváří prostor, v němž mohou zejména (ale nejen) mladí lidé čerpat nové zkušenosti, rozvíjet své schopnosti a dotvářet si vlastní pohled na svět.

INEX
sdružení
dobrovolných
aktivit

AFS Mezikulturní programy je občanské sdružení, které je součástí celosvětové sítě AFS, jež existuje již více než 90 let ve více než 60 zemích světa. Hlavním posláním AFS je pomáhat lidem získávat schopnosti, znalosti a postoje potřebné pro tvořivý a harmonický život v současném multikulturním světě. Toto poslání naplňuje prostřednictvím organizování studentských výměn, jichž se účastní více než 12 000 studentů ročně a které trvají tři, šest nebo dvanáct měsíců. Těch se mohou zúčastnit všichni středoškolští studenti ve věku 15 až 18 let, výměny probíhají po celém světě – od Asie přes Evropu a USA až po Jižní Ameriku. Studenti bydlí v hostitelských rodinách a chodí na místní střední školu. Tím se nejen učí jazyk země, ale také se integrují do společnosti a poznávají kulturu do hloubky. Každoročně jsou vypisována i nejrůznější stipendia. S AFS se také mladí lidé mohou zúčastnit Evropské dobrovolné služby (program EU hrazený z grantu) a dobrovolnických programů mimo Evropu. V České republice s AFS spolupracuje více než 150 dobrovolníků. Dobrovolníkem se může stát každý, AFS nabízí nespočet zajímavých aktivit, například vytváření programu pro zahraniční studenty v ČR (lanové centrum, ples, rafty, divadlo), workshopy na školách nebo pomoc při organizování školení pro zahraniční i české studenty. Dobrovolnické skupiny jsou rozmístěny po celé ČR (Praha, Plzeň, Hradec Králové / Pardubice, Jičín / Liberec atd.). Dobrovolníci se mohou účastnit i krátkodobých aktivit v zahraničí, ať už mezinárodních školení nebo výměn dobrovolníků, které AFS pořádá spolu s dalšími evropskými AFS. Dobrovolníci zabývající se konkrétním tématem (např. ochrana životního prostředí) navštíví jinou zemi, kde se vzdělávají a poznávají své vrstevníky z nejrůznějších zemí Evropy.

Multikulturní:

Slovo multikulturní obecně znamená uznávající nebo podporující kulturní rozmanitost a různorodost kultur. Spojení multikulturní společnost popisuje společnost, ve které žijí společně zástupci různých kultur, a tyto různé kultury jsou vzájemně tolerovány a akceptovány.

Stereotyp:

Stereotyp je navyklý způsob uvažování, který zjednodušuje realitu a přiřazuje všem členům skupiny jednotnou charakteristiku bez ohledu na individuální vlastnosti jednotlivých členů skupiny. Často je to uzavřený neměnný postoj, který bývá převzatý (z rodiny, školy, médií) a neopírá se o vlastní zkušenost. Negativní stereotyp se nazývá předsudek.

Použití zdroje: <http://www.mkc.cz>, <http://www.inexsda.cz>, <http://www.afs.cz>

Časová dotace:
10 minut

Pracovní list:
Kulturní bingo

Cíle aktivity:

1. Žáci se hravou formou dozvědí o sobě navzájem informace týkající se poznávání jiných kultur a soužití s jinými lidmi.
2. Žáci jsou uvedeni do tématu kultury a vlastních postojů a představ s kulturou spojených.

Charakteristika aktivity:

Žáci obdrží pracovní list s výroky, které se týkají osobních zkušeností s poznáváním jiných kultur. Jejich úkolem je najít mezi spolužáky někoho, pro koho výrok platí.

Postup:

Úvod, vysvětlení pravidel aktivity:

Školitel zmíní, že jsme se v úvodu dotkli slova multikulturní a slova kultura a že nyní si zahrajeme Kulturní bingo a zjistíme, jak moc multikulturní náš život je. Školitel rozdá každému Pracovní list Bingo a vysvětlí pravidla. Úkolem bude ptát se spolužáků na výroky v pracovním listu napsané a najít někoho, o kom daný výrok platí. Ten se podepíše do okénka k textu výroku. Vyhrává ten, kdo první bude mít podpis u každého výroku. V tu chvíli zakřičí BINGO! a hra končí, žáci si sednou zpět na svá místa. Důležitým pravidlem je, že podpisy musí být od různých spolužáků! Jeden člověk se může druhému podepsat maximálně jednou (v malých třídách toto pravidlo neplatí). Nikdo se nesmí podepsat na svůj vlastní papír. Každý žák musí mít také jeden podpis od asistenta.

Závěr:

Necháme vítězného žáka přečíst vybrané výroky a říct, které osoby k nim patří. Můžeme klást doplňující otázky, které by žáky povzbudily v další diskusi. To ovšem jen stručně, neboť reflexe nesmí být příliš dlouhá, cílem je pouze, aby zaznělo několik příkladů toho, kdo co odpověděl během hry. Je možné se zastavit jen u vybraných výroků a nezabývat se všemi. Také je možné závěr strukturovat tak, že se zeptáme žáků vybrané otázky:

- U kterého výroku bylo nejtěžší najít odpovídajícího žáka?
- Kdo byl/i tento žák / tyto žáci?
- Co vás nejvíce překvapilo na odpovědích spolužáků?

Aktivitu ukončíme tím, že tématu kultury a soužití různých lidí se budeme v semináři dále věnovat.

Role asistenta:

Asistent se účastní aktivity společně s žáky. Má za úkol také najít odpovědi na výroky, zároveň se žáci ptají asistenta (každý žák má za úkol od něj získat jeden podpis).

Pracovní list / Aktivita Kulturní bingo

Pro každý výrok najděte někoho, o kom platí, a nechte ho do okénka podepsat.

Dokážu si představit dlouhodobě žít v jiné zemi než moje rodina.	Chtěl/a bych jednou pracovat pro zahraniční firmu.	Rád/a se bavím s cizinci.	Mám (alespoň jednoho) kamaráda cizince / kamarádku cizinku.
Někdo z mých příbuzných žije v zahraničí.	České tradice jsou pro mne velmi důležité.	Byl/a jsem na jiném kontinentu, než je Evropa.	Byl jsem v cizině bez rodičů (nepočítá se školní výlet).
Myslím si, že bez ohledu na barvu pleti jsme si všichni podobní.	Jsem rád/a, že jsem Čech / Češka.	Baví mě cestovat.	Už jsem se dostal/a do konfliktu s cizincem nebo člověkem z jiné kultury.

Pro každý výrok najděte někoho, o kom platí, a nechte ho do okénka podepsat.

Dokážu si představit dlouhodobě žít v jiné zemi než moje rodina.	Chtěl/a bych jednou pracovat pro zahraniční firmu.	Rád/a se bavím s cizinci.	Mám (alespoň jednoho) kamaráda cizince / kamarádku cizinku.
Někdo z mých příbuzných žije v zahraničí.	České tradice jsou pro mne velmi důležité.	Byl/a jsem na jiném kontinentu, než je Evropa.	Byl jsem v cizině bez rodičů (nepočítá se školní výlet).
Myslím si, že bez ohledu na barvu pleti jsme si všichni podobní.	Jsem rád/a, že jsem Čech / Češka.	Baví mě cestovat.	Už jsem se dostal/a do konfliktu s cizincem nebo člověkem z jiné kultury.

Pro každý výrok najděte někoho, o kom platí, a nechte ho do okénka podepsat.

Dokážu si představit dlouhodobě žít v jiné zemi než moje rodina.	Chtěl/a bych jednou pracovat pro zahraniční firmu.	Rád/a se bavím s cizinci.	Mám (alespoň jednoho) kamaráda cizince / kamarádku cizinku.
Někdo z mých příbuzných žije v zahraničí.	České tradice jsou pro mne velmi důležité.	Byl/a jsem na jiném kontinentu, než je Evropa.	Byl jsem v cizině bez rodičů (nepočítá se školní výlet).
Myslím si, že bez ohledu na barvu pleti jsme si všichni podobní.	Jsem rád/a, že jsem Čech / Češka.	Baví mě cestovat.	Už jsem se dostal/a do konfliktu s cizincem nebo člověkem z jiné kultury.

Časová dotace:
40 minut

Pomůcky:

- fotky různých lidí nalepené na dlouhé papíry (Fáze 1)
- dlouhý papír s okénkem „Vaše fotka“ (Fáze 2)
- 4 cedulky s nápisy JINÝ, DIVNÝ, ORIGINÁLNÍ, NORMÁLNÍ (Fáze 3)
- powerpointová prezentace (snímek 6) nebo flipchart 3 (Fáze 4)

Cíle aktivity:

1. Žáci si uvědomí, že na to, co je „normální“, a to, co je „jiné“ (a jak „jiné“ – zda pozitivně originální, negativně divné či neutrálně jiné), nahlížíme každý jinak, a zamyslí se nad důvody.
2. Žáci se zamyslí nad tím, jaké to je být jiný než většina, a jak na to lze z pozice „jiného“ i z pozice většiny reagovat.
3. Žáci si osvojí pojmy jako první dojem, haló efekt či stereotyp.

Charakteristika aktivity:

Žáci zapisují individuálně své názory na fotky různých lidí, uvádějí, zda jsou lidé na fotkách normální či jiní, případně v čem jejich „jinakost“ spočívá, a hodnotí ji. Následuje diskuse nad výroky, jejich členění na „divné“, „jiné“, „originální“ a „normální“ a reflexe, ve které se žáci zamýšlejí nad tím, jaké to je cítit se normální nebo jiný, a nad tím, kdo určuje to, zda je něco normální či jiné.

Postup:

Úvod: (5 minut)

Školitel napíše na tabuli spojení „být jiný“ a zeptá se:

Co to znamená být jiný?

Vysvětlí, že se v následující aktivitě budeme věnovat tomu, co toto sousloví pro nás znamená. Vyzve žáky, aby přišli s různými synonymy slova „jiný“. Jeden ze školitelů tato slova (či slovní spojení) zapisuje na tabuli. Poté se školitel žáků zeptá:

Jaký je opak slova „jiný“?

Odpovědi také zapisuje na tabuli. Dále školitel žáky vyzve, aby se zamysleli nad tím, zda v poslední době potkali někoho, kdo jim připadal jiný, případně jak jiný jim připadal a proč. Poté školitel vysvětlí pravidla následující aktivity (Fáze 1).

Fáze 1: (10 minut)

Školitel nechá kolovat 5 různých fotek nalepených na dlouhém papíře, fotky rozdělí rovnoměrně v kruhu. Na každé fotce je jedna osoba (doporučujeme použít fotky různorodých osob – rozdílné oblečení, situace, výraz tváře, rasa, věk atp.). Lze použít fotky z časopisů, materiálů MKC Praha a další. Úkolem každého žáka je nad fotku napsat na horní okraj papíru jedno přídavné jméno, které vyjadřuje, jak „jiný“ (nebo „normální“) člověk na fotce podle nich je, nebo které člověka na fotce nějakým způsobem charakterizuje. Žáci mohou vycházet ze slov, která byla v předchozí fázi napsána na tabuli, nebo mohou vymyslet slova další. Horní okraj papíru pak žák přehne tak, aby nebylo vidět to, co napsal, a pošle papír svému sousedovi po směru hodinových ručiček. Školitel zdůrazní, že další slova je třeba psát pod ohnutý okraj papíru a nikoli na něj. Školitel nechá fotky kolovat cca 5 minut a klade důraz na to, aby žáci psali to, co je první napadne. Poté, co školitel uvidí, že všichni nebo téměř všichni k fotkám něco napsali, nebo v případě, že to trvá příliš dlouho, ukončí tuto aktivitu a vyzve dobrovolníky z řad žáků, aby popořadě rozbalili papíry s fotkami, v rychlosti všem ukázali ještě jednou fotku a přečetli přídavná jména. Postupně pět dobrovolníků přečte všech pět papírů. Školitel si poznamenává zajímavá přídavná jména, kterými pak může v reflexi ilustrovat diskusi o haló efektu, prvním dojmu či stereotypch.

Fáze 2 – Reflexe: (10 minut)

Školitel shrne výroky z papírů. Reflexe si všímá způsobů uvažování, které vedly žáky k označování různých lidí na fotkách různými přídavnými jmény. Často se jedná o usuzování na základě prvního dojmu, haló efektu nebo stereotypního uvažování. Proto je dobré si během fáze 1 všimnout takových přídavných jmen, která tyto pojmy ilustrují. Avšak než školitel pojmenuje konkrétní způsob uvažování, je dobré zeptat se na to, z jakého důvodu si žáci myslí, že bylo zvoleno právě takové přídavné jméno (nehledáme ovšem za každou cenu autora daného slova, ten se může přihlásit leda dobrovolně).

Z čeho jste vycházeli při svém hodnocení?

Co vás vedlo k označení někoho za ...?

Proč myslíte, že někdo označil daného člověka za...?

Příklady pro ilustraci: např. u fotky Asiata někdo napíše „zfetovaný“ (může být příkladem stereotypního uvažování – o Vietnamcích v ČR se často píše v souvislosti s drogami), u fotky člověka sedícího u počítače „pracovitý“ (může být příkladem haló efektu). Je zajímavé si také všimnout kontrastů a rozdílů v přídavných jménech u jedné fotky, např. žáci u stejné fotky napíší „originální“ i „obyčejný“ (tím se dá ilustrovat subjektivnost usuzování). Jak se dá stereotypnímu uvažování, haló efektu či prvnímu dojmu předcházet?

(Možná odpověď školitele: Rozlišovat mezi fakty a domněnkami, nepřebírat „hotové pravdy“ od ostatních, shromažďovat co nejvíce informací a vytvářet si vlastní názor.)

Na závěr reflexe školitel žákům ukáže papír, kde je místo fotky okénko s nápisem „Vaše fotka“. Školitel se zeptá žáků:

Co byste napsali o sobě, kdyby po třídě koloval papír s vaší fotkou?

Napsali byste tam, že jste „normální“ nebo „jiní“, „originální“...?

A co si myslíte, že by o Vás napsali ostatní?

A jací byste chtěli být – normální nebo jiní?

Hodí se být někdy „jiný“ a někdy „normální“? Kdy?

Fáze 3: (10 minut)

Školitel vysvětlí, že se dále budeme zabývat jinakostí a normalitami, ale nikoli tím, kdo je jiný nebo normální, nýbrž jaká činnost nám připadá „jiná“ a jaká „normální“. Školitel bude číst výroky a žáci se budou přesouvat do různých koutů místnosti podle toho, zda člověka, o kterém platí daný výrok, považují za normálního, divného, jiného nebo originálního. Každé přídavné jméno patří k jednomu ze čtyř koutů místnosti (do každého rohu školitel nalepí cedulku s jednotlivými nápisy: JINÝ, DIVNÝ, ORIGINÁLNÍ, NORMÁLNÍ). Ideálně školitel doplní výroky o takové, které poukážou na kulturní rozdíly mezi žáky a přítomnými asistenty. Ze začátku nechá školitel žáky vždy krátce vyjádřit, proč se přesunuli do daného rohu. Všimá si především extrémních situací (velká skupina žáků nebo naopak pouze jeden žák v jednom z rohů). Posléze je dobré se žáků neptat na důvody po každém výroku, ale pouze po některých, aby aktivita neztratila dynamiku. U výroků, na něž budou žáci reagovat jinak než asistent (např. smrkání na veřejnosti je v ČR normální, zatímco v Rusku nepřipustné a divné), je dobré na tento kulturní rozdíl upozornit.

Na závěr této aktivity se školitel zeptá:

**Čím je to dáno, že některé věci někomu připadají normální a někomu jiné?
Jak si vytváříme názor na to, co je normální a co je jiné? Kdo nás v tom ovlivňuje?**

Výroky lze čerpat z následujícího seznamu:

Nejsem na Facebooku.
Používám telefonní budku.
Jezdím jen autem, nikdy ne veřejnou dopravou.
Smrkám na veřejnosti.
Koukám na Ordinaci v Růžové zahradě.
Tančím latinskoamerické tance.
Chtěla bych pracovat jako modelka.
Chodím každý den do posilovny.
Vážím 120 kilo.
U nás doma se nepřezouváme.

Chodím v neděli do kostela.
Moje matka je Češka, můj otec Afričan.
Se svými přáteli se zdravím objetím a polibkem.
Moje matka je Češka, můj otec je Slovák.
Než si vezmu jídlo z lednice, musím se zeptat rodičů.
Jsem muslim.
Nedokončil jsem základní školu.
Jsem abstinent.
Poslouchám Michaela Jacksona.
Jím pouze biopotraviny.

Tipy pro školitele: Můžete také ke konci aktivity vyzvat žáky, aby si vymysleli nějaký výrok (max. 2 až 3) sami.

Fáze 4: (5 minut)

Školitel řekne žákům, že jim nyní položí několik otázek, nad kterými se mají zamyslet. Své odpovědi na otázky si mohou pro sebe zaznamenat na papír.

Otázky:

- 1. Kdy jste se sami cítili „jiní“?**
- 2. Bylo vám to nepříjemné nebo příjemné?**
- 3. Co by bylo třeba změnit, abyste se necítili jiní?**

(Lze doplnit otázkou: Co byste pro to museli udělat vy a co by museli udělat ostatní?)

Poté, co žáci měli čas se nad danými otázkami zamyslet, dá školitel prostor těm, kteří se o své odpovědi na otázky chtějí podělit s ostatními; na žáky ovšem netlačí.

Role asistenta:

Úvodu i všech fází se asistent účastní stejně jako žáci. Školitelé s asistentem komunikují obzvláště tam, kde se asistent může s žáky podělit o nějaké kulturní rozdíly mezi jeho zemí a ČR nebo o to, jaké to je být „jiný“ v cizí zemi.

Informace k tématu:

Norma: Slovo norma má různé významy, pro nás jsou důležité významy dva. Norma znamená závazné pravidlo (například zákon, vyhláška, desatero). Druhý význam slova označuje to, co je „normální“, tj. statisticky nejčastější.

Haló efekt: Jeden nápadný rys, negativní nebo pozitivní, ovlivní naše vnímání celého člověka. Člověka pak hodnotíme zkresleně na základě povrchního, často prvního dojmu.

První dojem: První dojem předurčuje naše celkové a pozdější vnímání daného člověka na základě toho, co vidíme či slyšíme při prvním setkání s ním.

Použité zdroje:

Akademický slovník cizích slov, Kol. aut., Praha: Academia, 2000.

Velký sociologický slovník, Kol. aut., Praha: Karolinum, 1996.

Časová dotace:
20 minut

Pomůcky:
– papíry pro skupiny
– powerpointová prezentace (snímek 7) nebo flipchart 4 (Fáze 4)

Cíle aktivity:
1. Žáci se zamyslí nad tím, co považují za zásadní pro správné fungování společnosti.
2. Žáci se zamyslí nad nastavením ideální společnosti a rozdíly mezi ideální a stávající společností.

Charakteristika aktivity:

Žáci se v malých skupinkách zamýšlejí nad tím, jak by měla vypadat ideální společnost: Co by lidé v této společnosti považovali za důležité? Jak by se k sobě navzájem chovali? Jaké by mezi nimi byly hierarchické vztahy? V reflexi se zaměří na to, co by bylo možné z ideální společnosti aplikovat ve společnosti reálné a co pro to může udělat jednotlivec.

Postup:

Úvod a vysvětlení pravidel aktivity: (5 minut)

Školitel uvede aktivitu tím, že jsme se doposud v semináři bavili o tom, co je normální. Zeptá se:

Kdo a jak určuje, co je normální?

Poté, co se žáci vyjádří, školitel zmíní, že slovo norma znamená také pravidlo a že v následující aktivitě si vyzkoušíme, jaké to je vytvářet pravidla společnosti.

Školitel vysvětlí pravidla aktivity:

Představte si zaoceánskou loď, na které se plaví velké množství různých lidí, lidí různě starých, různě bohatých, z různých zemí, s různým náboženstvím, jazykem.

Školitel se může žáků zeptat, zda si vzpomenou na slovo, které by pasovalo na takovou společnost, nebo přímo uvede, že se dá říct, že společnost na lodi je multikulturní:

Jak bychom mohli takovou společnost nazvat?

Loď ztroskotá u neobydleného ostrova, trosečníci netuší, jak dlouho tam budou muset spolu žít, ale možná několik měsíců nebo i let.

Teď se společně zkusíme zamyslet nad tím, jak v takovéto „multikulturní společnosti“ žít tak, abychom spolu mohli dobře vycházet a hlavně na ostrově přežít.

Práce ve skupinkách: (10 minut)

Žáci se rozdělí na skupinky po 5–6, asistent bude součástí jedné ze skupin. V jednotlivých skupinkách mají žáci za úkol vymyslet, jak by se společnost na ostrově zorganizovala, a udělat si poznámky tak, aby výsledky mohli posléze ostatním prezentovat. Je dobré zdůraznit, že mají možnost na ostrově vytvořit novou ideální společnost, jinými slovy si mohou vytvořit jakákoli pravidla soužití. Jak to udělat? Vodítkem žákům bude několik otázek, nad kterými se mají konkrétně zamyslet. Otázky školitel ústně představí, zároveň je vylepí na flipchartu nebo je promítne jako powerpointový snímek. Předtím, než skupinky začnou samostatně pracovat, se školitel ujistí, že všichni rozumějí otázkám. Okruhy, nad nimiž se budou žáci zamýšlet, jsou následující (školitel si je může přizpůsobit):

Jak budou lidé spolu komunikovat a jak se seznámí?

Kdo a jak bude na ostrově vládnout a jak se určí pravidla?

Jak se rozdělí zásoby a zajistí základní potřeby pro lidi na ostrově?

Jak byste se snažili vyhnout kulturním nedorozuměním a problémům?

Reflexe: (5 minut)

Poté, co skupinky vytvořily svá pravidla, je školitel postupně vyzývá k tomu, aby představily svoji „ostrovní společnost“. Když představily svou koncepci všechny skupiny, školitel vyzve žáky, zda se chtějí na něco navzájem zeptat, zda je v koncepci jiných skupin něco, s čím nesouhlasí nebo co se jim naopak líbí. Na závěr dá školitel hlasovat všem, kdo by chtěl žít na kterém ostrově (postupně projde ostrovy všech skupinek):

Zvedněte ruku, kdo by chtěl žít na ostrově XY...

Poté se školitel zeptá:

Funguje podle těchto pravidel naše reálná společnost?

Co by se z této ideální společnosti dalo uplatnit v naší reálné?

Co může každý z nás jako jednotlivec udělat, aby k tomu přispěl?

Role asistenta:

Asistent se účastní aktivity v jedné ze skupin žáků. Je dobré, aby byl ve skupině s takovými žáky, se kterými se v předchozích aktivitách ještě příliš přímo nesetkával.

Časová dotace:
10 minut

Pomůcky:
– powerpointová prezentace Propagace PK a MWC
– letáčky a další propagační materiály

Cíle aktivity:
1. Žáci se seznámí s další nabídkou projektu Stereotýpek v nás, konkrétně prožitkovými kurzy a miniworkcampy, a dozvědí se praktické informace týkající se možnosti přihlášení apod.

Charakteristika aktivity:

Pomocí powerpointové prezentace školitelé žákům detailně představí, co je možné zažít na dobrovolných (víkendových) akcích projektu Stereotýpek v nás. Informují je o praktických otázkách přihlášení a zodpoví případné dotazy žáků.

Postup:

Školitel promítne powerpointovou prezentaci žákům a řídí se podle návodu uvedeného v prezentaci.

Role asistenta:

Asistent může pomáhat školitelům s prezentací.

Časová dotace:
5 minut

Pracovní listy:
– Evaluační trojúhelník (do dvojic)

Cíle aktivity:

1. Žáci zhodnotí seminář.
2. Žáci se zamyslí nad nejzajímavějšími poznatky, které si ze semináře odnášejí.

Charakteristika aktivity:

Každý žák se samostatně zamyslí nad přínosem semináře a zhodnotí ho pomocí evaluačního trojúhelníku.

Postup:

Na úplný závěr dostanou žáci čas, aby se zamysleli nad tím, co jim první seminář přinesl, a také nad otázkami, které si odnášejí. Nato se rozdělí do dvojic, školitelé rozdají každé dvojici evaluační trojúhelník a vysvětlí postup:

Do horního rohu trojúhelníku vyznačeného slovem **POZNATEK** napište, co jste se během semináře dozvěděli nejzajímavějšího, do levého dolního rohu označeného jako **PŘEKVAPENÍ** to, co vás během semináře překvapilo, a do pravého dolního rohu ke slovu **NEJASNOST** to, co vám bylo nejasné. Doprostřed trojúhelníku na místo pro **VZKAZ** můžete napsat své hodnocení semináře nebo jakékoliv jiné vzkazy pro školitele.

Role asistenta:

Asistent může pomáhat školitelům s rozdáváním a výběrem pracovních listů.

POZNATEK

VZKAZ

NEJASNOST

PŘEKVAPENÍ

Na projektu Stereotýpek v nás, podpořeném z prostředků Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost, se podílely tři organizace – Multikulturní centrum Praha, INEX – Sdružení dobrovolných aktivit a AFS Mezikulturní programy.

Multikulturní centrum Praha je občanské sdružení, které se zabývá otázkami souvisejícími se soužitím lidí z různých kultur v České republice a v jiných částech světa. Od svého založení v roce 1999 neustále rozšiřuje svou nabídku vzdělávacích, kulturních a informačních aktivit. Pro děti, studenty, učitele, knihovníky, ale i širokou veřejnost připravuje dílny, kurzy, mezinárodní semináře, diskuse, filmové a literární večery, internetové stránky o migraci či multikulturním knihovnictví. Pro zájemce o multikulturní témata je otevřena knihovna. MKC Praha dlouhodobě sleduje téma migrace v ČR prostřednictvím svého portálu MigraceOnline.cz, který svým rozsahem nemá v ČR obdoby. Vytváří vlastní výzkumy v oblasti migrace, pořádá kurzy pro cizince, zabývá se tématy urbanismu a integrace v městském prostoru. Taktéž spolupracuje s českými i zahraničními školami v rámci projektů rozvojového vzdělávání a multikulturní výchovy.

INEX – Sdružení dobrovolných aktivit je nevládní nezisková organizace působící již od roku 1991 v oblasti mezinárodního dobrovolnictví a mezikulturního vzdělávání. Zprostředkovává dobrovolnické projekty po celém světě a pro zahraniční zájemce organizuje obdobné pobyty v ČR. Ročně vysílá do světa na krátkodobé či dlouhodobé projekty bezmála 800 dobrovolníků a pro 400 zahraničních zájemců organizuje dobrovolnické projekty v ČR zaměřené na sociální integraci, environmentální výchovu a rozvoj venkova. Vedle vysílání a přijímání dobrovolníků se INEX zaměřuje na rozvojové a interkulturní vzdělávací projekty a kampaně a na podporu dobrovolníků při tvorbě vlastních projektů (Dobrovolnický klub). Regionální pobočky INEX-SDA sídlící v Brně, Kosteleckých Horkách a Tvarožné Lhotě se zabývají sociálními programy pro znevýhodněné děti, environmentální výchovou a oživením místního dění, tradičních zvyků a řemesel. Posláním INEX-SDA je podporovat rozvoj tolerantní, otevřené společnosti a aktivní, zodpovědný přístup k okolnímu světu na místní i globální úrovni a vytvářet prostor, v němž mohou zejména (ale nejen) mladí lidé čerpat nové zkušenosti, rozvíjet své schopnosti a dotvářet si vlastní pohled na svět.

Občanské sdružení AFS Mezikulturní programy je součástí celosvětové sítě AFS, jež existuje více než 90 let a ve více než 60 zemích světa. Hlavním posláním AFS je pomáhat lidem získávat schopnosti, znalosti a postoje potřebné pro tvořivý a harmonický život v současném multikulturním světě. Toto poslání naplňuje prostřednictvím organizování studentských výměn, jichž se účastní více než 12 000 studentů ročně a které trvají tři, šest nebo dvanáct měsíců. Výměnné pobyty jsou určeny středoškolským studentům ve věku 15 až 18 let a probíhají po celém světě – od Asie přes Evropu a USA až po Jižní Ameriku. S AFS se mladí lidé mohou zúčastnit Evropské dobrovolné služby i dobrovolnických programů mimo Evropu. V České republice s AFS spolupracuje více než 150 dobrovolníků. Dobrovolníci se zapojují i krátkodobých aktivit konaných v zahraničí, ať už jde o mezinárodních školení nebo výměny dobrovolníků, které AFS pořádá spolu s dalšími členy evropské sítě AFS.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ